

XI.

A kisdédóvoda jótékonyága.

(Egyházi beszéd).

Egy százados vitéznek pedig szolgája gonosz betegség miatt halófélben vala, s. t. b. Luk. 7, 2—5.

Napjainkban af! a népnevelés ügyében élénk mozgalom kezd nyilvánulni. Mozog a kormány, mozog a népnek öntudatra ébredt osztálya is, s mindenik arra törekszik, hogy a műveltség, a világosság terjedjen, s a hazának legutolsó gyermeke is emberi, keresztényi, és társadalmi kötelmeinek helyes és alapos ismeretére a lehetőségig eljusson.

Ha barátja volnék ama sokak fejében megrögzött balvéleménynek, mely a népnevelést feleslegesnek, nem csak, hanem veszélyesnek is hirdeti, megvallom, nem szólanék, vagy ha szólanék is, azt mondanám: soha se hallgassatok azokra, kik elöttetek a népnevelésről beszélnek, nem nektek való a tudomány, paradicsomi tiltott gyümölcs az, melyből ha esztek, halálnak halálával haltok meg. Ámde midőn a népnevelést fölöslegesnek és veszélyesnek hirdető balvéleményt nem osztom; midőn a tudományt, valódi műveltséget és világosodást éltető gyümölcsnek; egyéni, családi, egyházi és társadalmi jólétünk áldott eszközeinek tekintem, s a prófétával azt vallom: *E l v é s z a n é p, m e l y t u d o m á n y n é l k ü l v a l ó* (Hós. 4, 6.), ekkor semmi esetre sem tehetem, hogy ne szóljak; nem tehetem, hogy a népnevelés ügyében nyilvánuló élénk mozgalmat ne helyeseljem; nem tehetem, hogy mind azoknak, kik a népnevelés ügyében zászlót emeltek, s azt magasan lobogtatják, hozsánnát ne kiáltsak; és nem tehetem, hogy titeket is a népnevelés ügyének emelésére és virágoztatására meg ne hívjalak.

De tán azt mondjátok ti: oh boldog Isten! mi a mezőnek szegény munkás emberei mit, ugyan mit tehetünk a népnevelés ügyében? E kérdésre, af! több feleletet adhatnak nektek, mondhatnám, hogy mindenek előtt állítsátok jó karba a fennálló iskola-házat, s

azt a még hiányzó tanszerekkel lássátok el czélszerűen; mondhatnám, hogy iskolaköteles gyermekeiteket a tanítástól és tanulástól ne vonjátok el, hanem küldjétek szorgalmasan a tanuláshoz jó helyre; mondhatnám, hogy gyermekeitek tanítóját fáradalmaiért igyekezzetek illőleg jutalmazni, mert nem csak a természet, de az Isten törvénye is azt hirdeti: méltó a munkás az ő jutalmára (1. Tim. 5, 18.); mondhatnám még azt is, hogy egy iskolai könyvtár s egy olvasó egyesület létesítésén is buzgólkodjatok, még pedig azért, hogy gyermekeitek s ifjaitok ismereteiket az olvasás által még akkor is gyarapíthassák, mikor az iskolából kikelnek; mondhatnám, mondom, mindezeket nektek, minthogy ezek mind megannyi tényezői a népnevelés emelkedésének és virágzásának, de nem mondom, remélvén, hogy mindezeket mielőbb mondás nélkül is megteszitek; ezek helyett, minthogy én a népnevelés ügyének lehető emelésére és virágzására, legelső igen szükséges teendőnek a kisdedóvoda építését tekintem, egyenesen reá mutatok a mai evangéliomban fenforgó pogány századosra, kit a zsidók vénei Jézus pártfogásába azon dicsérettel ajánlának, hogy a zsinagógát ő építette számukra; s aztán azt mondom nektek: kövessétek e pogány százados példáját, s mint ez zsinagógát épített a zsidóknak, úgy ti is építsetek kisdedóvodát a kis gyermekek számára. E tekintetből a jelen órán egy kisdedóvoda jótékonyosságát terjesztem előtökbe. — Rövid lesz beszédem, figyelmezzetek.

Mi a kisdedóvoda?

A kisdedóvoda egy oly intézet, melyben a kis gyermekek — a fiak és leányok egyaránt — három, négy éves koruktól kezdve egész hat éves korukig, tehát az iskolakötelezettségig, naponként, jelesen a tavaszi és nyári időszakban, egy arra hivatott jámbor és tanult nevelő vagy nevelőnő által, mint az ártatlan báránycsordák egy kies mezőben az éber pásztor vigyázata alatt, pásztoroltatnak, nem csak, hanem ottan korukhoz képest, minden szépre, jóra, hasznosra, testi és lelki boldogságukat tárgyozó vallási, erkölcsi, illedelmi ismeretekre tanítatnak, szoktattatnak, vezéreltetnek.

Tulajdonképpen véve a dolgot, ilyen intézetnek, kisdedóvodának kellene lenni minden szülői háznak. Oh! de hányadik szülői ház — kivált a földnek mivelésére hivatott szegény falusi néposztálynál — hányadik szülői ház az, mely a kisdedóvodát, ezt a jó-

tékony intézetet, avagy csak távolról is megközelítené? Hányadik ház az, melynek feje a tisztos Mánoáhval az Ur angyalát felkeresné, s a gyermek felnevelése iránt így tudakozódnék: Micsoda a gyermek feltartásának módja, és mi módon cselekedjünk ő vele? (Bir. 13, 12), és hányadik apa az, ki az öreg Tóbiással a maga gyermekeihez oktatólag így szólana: Hallgassátok édes fiaim az atyátokat: szolgálatok az Urnak igazságban, és azon tudakozzatok, hogy a melyek kedvesek neki, azokat cselekedjétek? (Tób. 14, 10.). Sok apa és anya bir ugyan anynyi képességgel, hogy kisdedeit legalább a vallás elemeire, s az erkölcstan némely szabályaira tudná tanítani; azonban a házi gondok, a mezei munkák, a gazdai és gazdaszszouyi bajok anynyira elvonják e jó munkától, hogy legkisebb gondja is nagyobb, mint a kis gyermekekkel való bibelődés. Sok apa és anya azon szerencsétlen helyzetben van, hogy mind anyagilag, mind szellemileg szegény, következve kisdedeit a szükséges ismeretekre sem nem tanítja, sem nem taníttatja. Sok apa és anya pedig istenadta kis gyermekei iránt a legnagyobb közönyösséggel viseltetik, s éppen úgy bánik velök, mint a struczmadár a maga tojásával, az Istennek gondviselésére bizza, az utcának porában hagyja, hol veszélyben forognak, rosztat látnak, hallanak, tanulnak és mívelnek. Így-így, el vannak hagyattatva azok a kis gyermekek, kiket Jézus a nagy gyermekbarát anynyira szeretett, és a kiknek ügye felvételét az emberek figyelmébe oly meleg részvétellel ajánlá mondván: valaki egy ilyen gyermeknek gondját felveszi az én nevében, énnekem veszi fel gondomat (Mát. 18, 5.). El, valóban eljött az idő, hogy ezek ügye felkaroltassék; eljött az idő, hogy számukra minden helységben kisdedóvoda építtessék. És ha én királyi hatalommal birhatnék, vagy pedig krézusi és dáriusi kincsesel rendelkezhetném, a kisdedóvodák építése iránt a szükséges lépéseket országszerte még ma megtenném. Sőt mit mondok? még akkor is, ha nektek volnék, még akkor is, pénzt, fát, követ, meszet öszszehordanék, községünk központi helyére kisdedóvodát építenék, abba nevelőt vagy nevelőnőt állítanék, s a kisdedek gondozását és nevelését megkezdeném. Node, hogy okotok is legyen ezt tenni, hogy jó lélekkel így szólhassatok: a bizony jó lesz, ha a kis gyermekek számára kisdedóvodát építünk, jertek, lássátok mily jótékony intézet egy kisdedóvoda.

Jótékony intézet a kisdedóvoda 1-ben is azért, mert ez a kis-

dedeket azon balesetektől, melyek testi életöket sokszor veszélyeztetik, megóvjá. A kis gyermekek meleg véralkotásuknál fogva nagyon nyughatatlanok még mikor négy kézláb járnak is; mikor pedig két lábra állhatnak s a szabadba kikaphatnak, alig, de alig bir az ember velök. E tulajdonság hiszen még nem volna bennök nagy baj, mert a nyughatatlanság, a mozgás életrealóság jele, s erősíti a testet, mint a mozgó szél a gyenge csemetét; ámde baj, még pedig nagy baj az, hogy a kisdedek mindig önvesztőkre járnak, a mint mondani szokták: soha sem járnak jóban; valóban tapasztalati igazság bölcs Salamonnak rólok tett eme megjegyzése: A gyermek elméjéhez köttetett a boldonság (Péld. 22, 15.). Legyenek ámbátor neked, oh jó édes apa és szerető édes anya, száz szemeid, mint Árgusnak; vigyázz ámbátor oly nagy gonddal a te kisdedeidre, mint a kiterített búzára, vagy mint éppen saját két látó szemedre, mégis az éber vigyázat mellett is sokszor megtörténik a szerencsétlenség, veszélybe ejti magát a te gyermeked. És ha az éber vigyázat mellett is megtörténik a szerencsétlenség, menyui nem történik a szerencsétlenség óráiban? Szóljatok: hány gyermek nem égeti össze magát? hány gyermek nem esik kútba? hány gyermek nem hal vízbe? hány gyermek nem lesz félszeggé, örökös nyomorékká magas helyről való esés miatt? hány gyermek nem maratik halálra mérges kigyó vagy veszett eb által? az uteza porában hány gyermeket nem tör össze szaladó szekér? hányat nem öklel fel és tapod össze gonosz barom? és hány nem éteti meg magát mérges növényt rágván tudatlanul? Bizony ezer meg ezer gyászos példa kiáltja, hogy a kis gyermekek önmagukat szerencsétlenségbe ejtik s drága életöket veszélyeztetik. Mily jótékony intézet e tekintetben a kisdedóvoda! ez a kis gyermekek előtt a balesetek alkalmait elzárja, s öket azon balesetektől, melyek testi életöket sokszor veszélyeztetik, megóvjá. És ezért mondtam én, és mondom, hogy jótékony intézet a kisdedóvoda. De

Jótékony intézet a kisdedóvoda 2-or azért is, mert ez a kisdedeket az erkölcsi megromlástól és elfajulástól is megóvjá. Az európai törvények azt tartják, hogy természet szerint minden ember gonosznak születik; vallásos értelemben is sokan azt erősítik, hogy a ma született csecsemő is, minthogy bűnös apától és anyától vette származását, bűnös; én azonban hitem fejedelmének a Jézus Krisztusnak eme nyilatkozata

után: Hagyjatok békét a kis gyermekeknek, és ne tiltsátok őket, hogy hozzám ne jöjjenek, mert ilyeneké a menynyeknek országa (Mát. 19, 14.), azt vallom és tartom, hogy a kis gyermekek ártatlanok. Vajha ezen eredeti ártatlanságban mind végig megmaradnának és soha meg ne romolnának s el ne fajulnának. Oh! de valamint a kis patak, minél messzebb távozik az eredeti kútfőtől, annál több mocskot és sepredéket vesz magába: ugy a kis gyermekek is minél inkább növekednek testben, annál inkább törpülnek lélekben. Ki mondja meg nekem, hogy egyfelől a jó nevelés hiánya, másfelől pedig a rossz példák látása miatt, az iskolakötelezettségig, hány gyermek szívébe nem fészkei bé magát makacsság, engedetlenség, hazugság, korhelségre való hajlam, más tulajdonának elkivánása, hamis esküvés, átkozódás, szitkozódás, és égis erő káromkodás? és ki mondja meg nekem, hány gyermekre nem ragad reá babona gonosz szellemekben, kisértetekben, lüderczekben, haza járó lelkekben, boszorkányokban, a föld alatt pénzes kádakat őrző agarakban, s az éjféli órákon aszagon járó szép aszszonyokban való rémes és veszélyes hiedelem? Beh jó volna ezek megakadályozására a kisedóvoda, e figyelmeztetvén a kis gyermekeket mind arra, a mi jó és igaz, mind pedig arra, a mi rossz és nem igaz, megóvná őket az erkölcsi megromlástól és elfajulástól. És ezért mondtam én, és mondom ismét, hogy jótékony intézet a kisedóvoda. Mégis

Jótékony intézet a kisedóvoda 3-or azért, mert ez a kis gyermekeket a sokféle, gyakran siralmas kártételektől is megóvjá. Sokak, csaknem felszámíthatlanok azok a károk, melyeket a kis gyermekek tesznek. Nem szólok azon aprólékos kártételekről, melyek szinte mindennapiak. Szóljanak helyettem azok a kések, kanalak, ollók, kulcsok, lakatok s több effélék, melyeket elhordoznak s elvesztenek. Szóljanak az üvegek, poharak és cserépedények, melyeket haszonvetlenekké tesznek. Szóljanak azok az ablakok és tükrök, melyeket bétördelnek. Szóljanak azok a becses oltóványok s gyümölcsfák, melyekről a termőágakat egy-két betegséget okozó, éretlen gyümölcsért letördelik, lehasogatják: én csupán csak azon siralmas kárról szólok, melyet gyakran egész helységnek okoznak. Megkondul a torony harangja, vészt hirdet, mert félre veretik „égés van, égés van!“ hangzik rémületesen, a falunak nagy része mezsei munkán van, nincs a ki a tüzet óltsa, a szél fú, a tűz terjed, a lobogó láng pusztít, kevés idő! s a falunak nagy része

koldusbotra jutott, anynyival inkább, mert a tűzkármentő intézetbe egy sem volt béállva. Az emberi természetben lévén mindemk az okát tudakozni, egyik is másik is, tudakozza: honnan vette eredetét a tűz? s kisül, hogy nem a Diána templomát elégető Héros trát, nem is a Rómát lángba borító Né ró, hanem a tüzzel játszó oktalan gyermekek okozták az égést. Szerencsétlen helység! szerencsétlen helységnek még szerencsétlenebb népe! ha kisededóvodád lesz vala, hol a gyermekek rendesen kellő felügyelet alatt állanak, aligha e nagy romlás reád következik. A kisededóvodának az a jótékonyasága is meg van, hogy a kis gyermekeket a sokféle, gyakran siralmas kártételektől is megóvjá. És ezért mondom én, és mondom mégis, hogy jótékony intézet a kisededóvoda. — Végre

Jótékony intézet a kisededóvoda mindezek felett 4-er azért is, mert ez a kisededeket már jó előre lelki munkásságra szoktatja, s bennök a tudományok és hasznos ismeretek iránti kedvet felkölti. A szokásnak nagy, mindenható, egész életre kiható ereje van az emberben. Igazán mondja a példabeszéd: A szokás második természet, és hogy a mit az ember gyermek éveiben megszokik, késő vénségében sem hagyja el. Olyan az ember mint a cserépedény, mely mindvégig megtartja azt az ízt, melyet új korában magához veszen. Megszokja Izrael a földi hagymát Egyiptomban, s azután a menynevei mamma sem ízlik neki a pusztában. Megszokja Demosthenes a tanulást, megkedveli a bölcsesség tudományát, s azután hiába akarja annak tanulásától Anthistenes botjával elűzni, mert ő azt mondja neki: üss csak üss! nincs oly kemény bot, mely engem tőled elűzhetne! Ily nagy, mindenható, egész életre kiható ereje van a szokásnak. Innen önkénynt következik, hogy mikor a kis gyermekek már zsenge éveikben mind arra, a mi a tudományok körébe csik, oktattnak, szoktattnak és vezéreltetnek, megszokják a lelki munkásságot s felébred keblökben a hasznos ismeretek iránti vágy. S kérdem: nemde nem éppen e célra is szolgáló intézet-e a kisededóvoda? A kisededóvoda a gyermekeket a hiábavalóságoktól elvonván, őket már előre lelki munkásságra szoktatja, s a tudományok és hasznos ismeretek iránti kedvet keblökben felkölti, a mi tulajdonképpen legfőbb kelléke minden tanulásnak s egyetlen kulcsa minden tanításnak. És ezért mondom én, és mondom elvégre is, hogy jótékony intézet a kisededóvoda.

És imé af! elötökbe terjeszfém egy kisededóvoda jótékony-ságát; mondám, hogy jótékony intézet a kisededóvoda, mert megóvja a kisededeket a balesetektől, az erkölcsi megromlástól és elfajulástól, a sokféle, gyakran siralmas kártételektől, s ezek felett már jó előre lelki munkásságra szoktatja őket, s felébreszti keblökben a tudományok és hasznos ismeretek iránti kedvet.

Napjainkban a népnevelésről, illetőleg a nép gyermekeinek tanításáról sokat beszélnek, s annak lehető emelésére és virágoztatására több féle módokat ajánlanak; az egyik azt mondja: a szegény, nyomorral küzdő tanítók sorsán kell mindennek előtt segíteni; a másik azt mondja: tanítói képezdékét kell állítani s az iskolákat ok-szerű tankönyvekkel kell ellátni; a harmadik azt mondja: az iskolakötelezettség idejét kell többre szabni, s a szülőket kell gyermekeik oskoláztatására szorítani; a negyedik azt mondja: állam-iskolákat kell szervezni, s iskolai és községi könyvtárakat kell állítani; az ötödik azt mondja: népnevelési egyleteket kell alapítani s a t. Én igazat adok az egyiknek is és a másiknak is, s azt mondom: menjen teljesedésbe mindenik ajánlata, mert kisebb nagyobb mértékben mindenik ajánlat a népnevelés ügyének emelésére és virágzására tartozik; jelesen a népnevelési egyletekre vonatkozólag azt mondom, hogy nagyon korszerűek, s ha ezeknek sikerülend a nevelés ügye iránt a népben általános érdekeltséget ébreszteni, nagyon sok jót, meglehet, hogy még kisededóvodákat is fognak eredményezni. Azonban, miután én lelkemben teljesen meg vagyok győződve az iránt, hogy a népnevelés ügyének emelésére és virágzására mindezek felett és mellett legelső, legszükségesebb és legsürgösebb teendő a kisededóvodák építése, azt ajánlom nektek: hogy elmétekben forgatván a kisededóvoda jótékonyosságát, építsetek kisededóvodát!

Atyámfiai! a ki házat, templomot, vagy tornyot akar építeni, a mindennek előtt annak alapját teszi le. A kisededóvodák eme nagy szellemi épületnek, a népnevelés ügyének alapjai; építsetek kisededóvodát, kövessétek ama közhasznu pogány századost, ki a zsidóknak zsinagogát épített; építsetek a kis gyermekek számára kisededóvodát, hogy óvattassnak meg ők ebben a balesetektől, az erkölcsi megromlástól és elfajulástól, a sokféle, gyakran siralmas kártételektől, s aztán hogy ezek felett már jó előre szokják meg a lelki munkásságot, s ébredjen fel keblökben a tudományok és hasznos ismeretek iránti vágy. Ámen.

Nagy Sándor,
h. karácsonfalvi pap.

XII.

Istennel való viszonyunk.

(Egyházi beszéd).

Mi, te néped, és te meződnék juhai, te rólad vallást teszünk örökké, és nemzetségről nemzetségre hirdetjük a te dicséretedet. Zsólt. 79, 12.

A főbb és jelentékenyebb tárgyak részint rejtélyes titokszerűségükkel tekintélyt, részint érdekességükkel kedvességet vívnak maguknak; mint ez a tudománynál és művészetnél is van, melyeket a kik nem értenek, bámulnak, és hasznos eredményeik által tiszteletükre, elismerésükre buzdulnak; mint a természetnél is, melynek mély törvényei ismeretlenek, hasznai pedig kedvesek és élvezethozók. Ilát még maga az istenség mily nagyszerű, mély titok! úgy szólva a titkok titka; bérejtette magát a nagy régiségbe, ősidőkbe, örökkévalóság kifürkészhetlen, sőt képzelhetlen homályába, kit nagy bámulattal tisztel az emberiség; s ámbár maga láthatatlan, de minden lépten-nyomon, s bennünk is észrevehető működéseinek áldásdús és gyönyörködtető feltünéseiben legkedvesebb atyánk.

Mind ezeket észlelnünk, sőt illetőleg értenünk is nemünk érdeme és dicsekedése; kiválóan Istent tudnunk, észrevennünk, s némileg értenünk is, lelkünk főrendü gyönyöre. Honnan jön, ugyanis, létem és testi, lelki, értelmi szervezetem? e kérdésre képtelen vagyok más, mint ama homálylepte feleletet adni: Istentől! de örvendezhető szerencsémre bírom azokat valóságos öntudattal.

Mind ezen és hasonló eszmékből Isten ismeretére eljutva, természetesen hozzá csatlakozunk és vallásérzülettel vele maradunk, magunkat sajátainak és irányában mély tisztelettel lekötöztetettnek ismervén el; a mint hangzik az alapige is: *Mi, te néped és te meződnék juhai, te rólad vallást teszünk örökké, és nemzetségről nemzetségre hirdetjük a te dicséretedet.*

Az alapigében felismerszik Istennel való viszonyunk szent